

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
25/77

2025-06-06

Dezinformacijos sąvoka įvairių Europos Sąjungos valstybių narių teisėje

Šiame darbe nagrinėjama, kaip dezinformacijos sąvoka yra apibrėžiama skirtingų Europos Sąjungos valstybių teisiniuose, valdysenos, strateginiuose ir kituose dokumentuose. Apžvalgoje taip pat gilinamasi į tai, kokios su dezinformacija susijusios alternatyvios sąvokos vartojamos ir kaip teisiškai reglamentuojami su dezinformacija susiję klausimai. Darbe apžvelgiami Airijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos, Nyderlandų, Prancūzijos, Švedijos ir Vokietijos atvejai.

Dezinformacija įvairiuose teisės aktuose ir dokumentuose yra apibrėžiama panašiai, tačiau beveik kiekviename aprašyme galima išskirti kokį nors papildomą sąvokos kompleksiskumą žymintį aspektą. Subendrinus skirtingas sąvokas, dezinformaciją galima apibrėžti kaip melagingą ir klaidingą informaciją, kuri skleidžiama sąmoningai, siekiant pakenkti asmeniui, organizacijai, visuomenei, šaliai ar demokratijai. Be to, tai vertinama kaip tyčinis, slaptas veiksmas, kartais suprantamas ir kaip karo ginklas, skirtas paveikti sprendimų priėmimą arba sprendimus priimančių asmenų nuomonę, taip siekiant politinės, socialinės, finansinės, karinės ir kt. naudos.

Dažniausiai kaip alternatyvios ir papildomos sąvokos įvairių šalių dokumentuose ir teisės aktuose yra vartojamos šios sąvokos: misinformacija, malinformacija, netikros/melagingos naujienos, propaganda. Taip pat verta pastebėti, kad kai kurių valstybių su dezinformacija susijusiuose dokumentuose taip pat vartojamos ir kitos sąvokos, tokios kaip užsienio valstybių kišimasis (Latvija), užsienio šalių manipuliavimas informacija ir kišimasis (Nyderlandai), antagonistinės užsienio valstybės (Švedija), hibridinės grėsmės (Vokietija).

Su dezinformacija susiję klausimai dažniausiai yra reglamentuojami valstybių Baudžiamuosiuose kodeksuose, rinkimų įstatymuose, su žiniasklaidos veikla ir informacija susijusiuose teisės aktuose ir manipuliavimą informacija arba išmaniąsias klastotes (deep fake) reglamentuojančiuose susitarimuose.

Darbe pirmiausiai pateikiama glausta informacija, kokiuose kontekstuose dabartinėje Lietuvos teisinėje bazėje yra naudojama dezinformacijos sąvoka, toliau apžvelgiami paminėti ES šalių atvejai abėcėline tvarka.

Lietuva

Dezinformacijos sąvoka Lietuvos teisinėje sistemoje vartojama keliuose skirtinguose kontekstuose. Visų pirma, Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnyje¹ yra apibrėžiama, kad dezinformacija laikoma „tyčia viešai paskleista melaginga informacija“.

¹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (I-1418), galiojanti suvestinė redakcija 2024-11-21:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/asr>

Kituose įstatymuose dezinformacijos sąvoka papildomai nėra apibrėžiama. Dezinformacijos sąvoka minima Tautinių mažumų įstatyme². 13 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „įgyvendinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, draudžiama kurstyti tautinę, rasinę, religinę ar socialinę neapykantą, prievartą, skleisti šmeižtą ar **dezinformaciją**.“

Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymo³ 7 straipsnyje nustatyta, kad „[Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų] centras, nevyriausybinių organizacijų, mokslo ir studijų institucijos totalitarinių, autoritarinių režimų ideologijų sklaidos prevenciją atlieka sudarydami galimybes visuomenei stiprinti žinias ir įgūdžius, didinančius jos atsparumą **dezinformacijai**.“

Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme⁴ nustatytuose dezinformacija minima tarp geopolitinės aplinkos sąlygojamų išorinių rizikos veiksnių, iššūkių ir galimų pavojų: „ardomosios informacijos platinimas ir kitokie pilietinės visuomenės ir valstybės griovimo veiksmai naudojant propagandą ir **dezinformaciją**.“

Dezinformacija taip pat minima ir strateginio lygmens dokumentuose. Pavyzdžiui, Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ pažymima, kad strateginę ambiciją įgyvendinusioje Lietuvoje „nuosekliai visuose švietimo lygmenyse ugdant kritinį mąstymą, visuomenė tampa vis atsparesnė **dezinformacijai** ir kitoms informacinėms manipuliacijoms.“

Airija

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

Airijos įstatymų elektroninėje bazėje dezinformacija yra minima tik 2022 m. Rinkimų reformos įstatyme⁵. Įstatymo 144 straipsnyje apibrėžiamos **dezinformacijos** ir **misinformacijos** sąvokos. **Dezinformacija** apibrėžiama kaip bet kokia melaginga arba klaidinanti informacija apie rinkimus, kuri gali sukelti žalą visuomenei ir dėl savo pobūdžio, konteksto ar kitų svarbių aplinkybių leidžia daryti išvadą, kad ji buvo sukurta ar paskleista siekiant apgauti. **Misinformacija** – bet kokia melaginga ar klaidinanti internetinė informacija apie rinkimų procesą, kuri gali sukelti žalą visuomenei, nepriklausomai nuo to, ar informacija buvo sukurta ar paskleista žinant apie jos melagingumą ar klaidinantį pobūdį, ar turint ketinimą sukelti tokią žalą.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Rinkimų reformos įstatymo 145 straipsnio b, c ir d dalyse nustatyta, kad Rinkimų komisija saugo rinkimų ir referendumų teisingumą ir sąžiningumą; stebi, tiria, nustato tendencijas ir kovoja su dezinformacija ir misinformacija. Minėtojo straipsnio e dalyje nustatyta, kad Rinkimų komisija skatina visuomenės informuotumą apie dezinformaciją, misinformaciją ir manipuliatyvų elgesį, taip pat gali rengti ar skatinti visuomenės švietimo ar informavimo programas.

160 straipsnyje nustatyta, kad Rinkimų komisija savo interneto svetainėje gali sukurti tiesioginio pranešimo priemonę, kurioje informuotų apie įtariamus dezinformacijos atvejus rinkimų arba rinkiminės kampanijos laikotarpiu, misinformacijos atvejus bet kuriuo metu, arba manipuliatyvų elgesį rinkimų ar rinkiminės kampanijos laikotarpiu. Pagal 166 straipsnį, asmuo, kuris rinkimų ar rinkimų kampanijos laikotarpiu, siekdamas paveikti rinkimų ar referendumo rezultatus arba pakenkti

² Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas (XIV-3079), įsigalioja 2025-01-01: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/372796c2a26611efa605b9842742bf37>

³ Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymas (XIV-1679), galiojanti suvestinė redakcija 2024-06-21: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/09a371f081df11ed8df094f359a60216>

⁴ Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (VIII-49), galiojanti suvestinė redakcija 2024-07-01-2025-12-31: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A0BAB27D768C>

⁵ Electoral Reform Act 2022, Updated to 1 November 2024: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/2022/act/30/revised/en/html#SEC145>

rinkimų ar referendumo teisingumui ar sąžiningumui, pateikia ar paskelbia melagingą pareiškimą apie kandidato pasitraukimą iš rinkimų, melagingą pareiškimą, siekiant priversti rinkėjus susilaikyti nuo balsavimo rinkimuose, arba apsimetęs kitu žmogumi paskelbia pareiškimą internete, yra pripažįstamas kaltu. Pagal šį straipsnį nuteistas asmuo gali būti baudžiamas subendrintu nuosprendžiu A klasės bauda arba laisvės atėmimu iki 12 mėn., arba abiem bausmėmis, o nuteisus pagal kaltinamąjį aktą – bauda arba laisvės atėmimu iki penkerių metų, arba abiem bausmėmis.

Čekija⁶

Sąvokos apibrėžimas

Čekijos vidaus reikalų ministerija, šiuo atveju atstovaujama savo Kovos su hibridinėmis grėsmėmis centro (ček. *Centrum proti hybridním hrozbám*, sutrump. CHH), dezinformaciją apibrėžia kaip „sisteminę ir tyčinę melagingos informacijos sklaidimą, kurį dažniausiai vykdo valstybės arba su jais susiję subjektai ir kuris būna nukreiptas prieš kitą užsienio valstybę arba žiniasklaidą, siekiant paveikti sprendimų priėmimą arba sprendimus priimančių asmenų nuomonę“⁷.

Vidaus reikalų ministerijos parengtame kovos su dezinformacija vadove „RESIST“ (liet. „ATSISPIRK“) sukonkretinama, kad dezinformacijos sklaida „yra tyčinis melagingos ir (arba) manipuliatyvios informacijos, kuria siekiama apgauti arba suklaidinti gavėją, kūrimas ir platinimas. To tikslas – arba padaryti žalą, arba gauti politinės, asmeninės ar finansinės naudos.“⁸

Pranešama, kad 2022 m. pabaigoje parengtame Kovos su dezinformacija veiksmų plano projekte (*Akční plan pro čelení dezinformací*), nuo kurio vyriausybė vėliau atsiribojo, dezinformacija apibrėžiama kaip „internetinis turinys, keliantis grėsmę Čekijos Respublikos suverenitetui, teritoriniam vientisumui, demokratiniam pagrindams arba vidaus tvarkai ir saugumui“⁹. Nors šis konkretus planas tokia forma nebuvo priimtas, jame buvusi dezinformacijos apibrėžtis atspindi stiprų susitelkimą į nacionalinį saugumą.

Apibendrinant, oficialiuose Čekijos dezinformacijos sąvokos aiškinimuose pabrėžiamas jos tyčinis ir sisteminis pobūdis, dažnai siejant ją su vyriausybėmis ar kitais valstybiniais veikėjais ir poveikiu nacionaliniam saugumui ar demokratiniam procesams.

Alternatyvios sąvokos

- **Propaganda.** CHH apibrėžia propagandą kaip „tikslingą informacijos ir idėjų sklaidimą“, dažnai šališką ar klaidinantį, siekiant remti politinį tikslą ar nuomonę. Rašoma, kad propaganda dažnai siejama su politiniu įtikinėjimu ir psichologiniu karu¹⁰.
- **Misinformacija** (*misinformace*)¹¹. CHH atpažįsta dezinformaciją pagal autoriaus ketinimus – daroma prielaida, kad dezinformacija sąmoningai orientuota į apgaulingą tikslą. Priešingai, misinformacija – neteisinga arba klaidinanti informacija, kuri nėra nei sistemingai, nei sąmoningai sklaidžiama siekiant paveikti ją gavusių asmenų sprendimus ar nuomonę. Nors tai yra neutralus reiškiny, plačiai paskleista ir nesulaukusi tinkamos

⁶ Informacija iš atrinktų šaltinių, siekiant racionalių turimų išteklių panaudojimo, iš dalies susisteminta naudojant dirbtinio intelekto programas „Perplexity Pro“, „Claude Pro“ ir „Gemini Pro“.

⁷ Birch Katherine. *Combating Disinformation at the Federal Level: The Czech and American Experiences*. 2022-06, p.4: https://mzv.gov.cz/public/f8/6e/d/4681927_2873249_Katherine_Birch.pdf

⁸ Government Communication Service. *RESIST Příručka pro boj s dezinformacemi*. p.2: <https://mv.gov.cz/chh/soubor/resist-cz-pdf.aspx>

⁹ Fujáček Jakub. *Shutting down websites and prosecuting authors. The government is preparing an action plan against disinformation*. 2022-12-30: <https://www.echo24.cz/a/H38eq/zpravy-domaci-vlada-dezinformace-cenzura-strategie-legislativa-vlada-vypinani-webu-vnitro-rakusan-klima-zmocnenec>

¹⁰ Centrum proti hybridním hrozbám. *Definice dezinformací a propagandy*: <https://mv.gov.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

¹¹ Ten pat.

reakcijos ji gali lemti tą patį rezultatą kaip ir dezinformacija – klaidinga informacija pagrįstų sprendimų ar nuomonių priėmimą.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Čekijoje nėra vieno visapusiško kovai su dezinformacija skirto įstatymo¹². Galiojančios Baudžiamojo kodekso nuostatos apima šmeižtą (184 str.), melagingos informacijos apie pavojų skleidimą (357 str.), melagingą kaltinimą kriminaliniu nusikaltimu (345 str.), terorizmo rėmimą ar palaikymą (312e str.) ir medžiagos, skatinančios teises varžančius judėjimus, platinimą (403a str.)¹³. 2022 m. rugsėjo mėn. pateiktame, bet dar nepriimtame Įstatymo dėl grėsmės nacionaliniam saugumui keliančio turinio platinimo internete apribojimo projekte siūloma suteikti įgaliojimus tam tikromis sąlygomis blokuoti interneto svetaines.

Galiausiai, nors tiesiogiai tai nėra teisinio reglamentavimo aspektai, svarbu paminėti, kad CHH nustato su dezinformacija bei hibridiniais pavojais susijusias grėsmes ir į jas reaguoja, taip pat dalyvauja strateginės komunikacijos ir visuomenės informavimo veiklose. Be to, 2024 m. gegužės mėn. vyriausybė paskyrė Strateginės komunikacijos koordinatorių, atsakingą už kovą su dezinformacija ir operacijomis iš užsienio¹⁴.

Danija

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

Danijos įstatymuose dezinformacijos sąvokos apibrėžimo nėra. Įvairiuose kontekstuose ir skirtinguose dokumentuose ar valstybinių įstaigų puslapiuose galima rasti tokias sąvokas kaip netikros naujienos, netikra informacija, melaginga ir klaidinanti informacija, propaganda, įtakos kampanijos, manipuluojama medžiaga. Pavyzdžiui, Žiniasklaidos atsakomybės įstatymo 34 straipsnyje numatyta, kad žiniasklaidos turinys ir elgesys turi atitikti spaudos etiką¹⁵. Danijos spaudos taryba nustato, ar žiniasklaidos elgesys prieštarauja spaudos etikai, o Spaudos etikos taisyklėse yra nuostatų, susijusių su melaginga ir klaidinančia informacija¹⁶.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Danija 2019 m. pakeitė Baudžiamąjį kodeksą, kad būtų nustatyta baudžiamoji atsakomybė už poveikį viešajai nuomonei užsienio vyriausybės vardu. Kriminalizuoti buvo ir bandymai tai daryti per socialinę žiniasklaidą. Baudžiamojo kodekso 108 straipsnio 1 dalis¹⁷ nurodo, kad „tas, kas, nesant 107 straipsnyje nurodytoms aplinkybėms, atlieka veiksmus, kuriais užsienio žvalgybos tarnybai sudaromos sąlygos arba padedama tiesiogiai ar netiesiogiai veikti Danijos valstybės teritorijoje, įskaitant bendradarbiavimą darant įtaką, siekiant paveikti sprendimų priėmimą ar viešosios nuomonės formavimą, baudžiamas laisvės atėmimu iki šešerių metų.“ 108 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad 12 metų laisvės atėmimo bausmė taikoma, jeigu informacija ar mėginimas paveikti yra susijęs su kariniais klausimais, veikla vykdoma karo metu arba tai yra susiję su rinkimais ir balsavimu.

¹² Gongala Petr ir kiti. Disinformation Landscape in Czech Republic. 2024-12, p.8: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2025/03/20241216_Disinfo-landscape-in-Czech-Republic-2.pdf

¹³ Gongala Petr ir kiti. Disinformation Landscape in Czech Republic. 2024-12, p.8 ; The Future of Free Speech. *List of Relevant Laws Impacting Free Speech (Czech Republic) (2015-2022)*. 2023-11-15: <https://futurefreespeech.org/czech-republic/>

¹⁴ Gongala Petr ir kiti. Disinformation Landscape in Czech Republic. 2024-12, p.8

¹⁵ Bekendtgørelse af mediansvarsloven (LBK nr 914 af 11/08/2014): <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2014/914>

¹⁶ ERGA. *Notions of disinformation and related concepts*: <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2021/01/ERGA-SG2-Report-2020-Notions-of-disinformation-and-related-concepts.pdf>

¹⁷ Straffeloven: <https://danskelove.dk/straffeloven>

Be to, 2017 m. šalyje įsteigta tarpžinybinė kovos su užsienio įtaka darbo grupė, kurią tuometinė Danijos vyriausybė įsteigė siekdama kovoti su užsienio kišimusi į valstybės vidaus reikalus. Darbo grupę sudaro Teisingumo ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Gynybos ministerijos, Danijos nacionalinio saugumo ir žvalgybos tarnybos ir Danijos gynybos žvalgybos tarnybos atstovai. Darbo grupės užduotis – „koordinuoti Danijos pastangas kovojant su valstybinėmis įtakos kampanijomis ir užtikrinti, kad valdžios institucijos veiksmingai ir koordinuotai kartu veiktų prieš įtakos kampanijas, remdamosi kompleksiniu ir holistiniu požiūriu, grėsmės pobūdžiu ir mastu bei visuomenės pažeidžiamumu“¹⁸. Darbo grupės įgaliojimai apsiriboja valstybinėmis įtakos kampanijomis¹⁹.

Tuo pat metu žvalgybos rizikų vertinimo ataskaitoje Danijos gynybos žvalgybos tarnyba išskyrė Rusijos įtakos kampanijas, kaip „didėjančią grėsmę ir Danijai, kuri gali tapti taikiniu be jokio įspėjimo“. Rinkimai buvo įvardinti kaip pažeidžiamas taikinytis²⁰. Prieš 2024 m. birželio mėn. vyksiančius Europos Parlamento rinkimus viešai paskelbtuose bendruose nacionaliniuose užsienio įtakos grėsmių vertinimuose daugiausia dėmesio buvo skiriama Rusijai ir Kinijai, visgi darant išvadą, kad „mažiau tikėtina“, jog šie veikėjai pirmenybę teiks kišimuisi į Danijos rinkimus. Po rinkimų saugumo tarnybos patvirtino, kad sistemingos ir koordinuotos įtakos nenustatyta. Vertinimuose cituotas Danijos saugumo ir žvalgybos tarnybos kontržvalgybos vadovas, kuris teigė, kad „nuolat pastebime Rusijos bandymus daryti įtaką Danijos gyventojams, tačiau, kalbant apie rinkimus į Europos Parlamentą, nepastebėjome to, ką apibūdiname kaip sistemingą ir koordinuotą įtaką.“²¹

Galiausiai, verta paminėti, kad 2024 m. birželio mėn. dauguma Danijos parlamentinių partijų paskelbė, kad susitarė dėl bendrųjų sąlygų dėl dirbtinio intelekto (DI) naudojimo parlamentinių partijų veikloje, visų pirma dėl išmaniųjų vaizdo ir garso klastočių (angl. *deepfake*)²². Pagal susitarimą šalys įsipareigoja naudoti kitos politinės partijos politikų klastotes tik tada, kai tas politikas duoda aiškų sutikimą. Politikams vis dar leidžiama kurti savo pačių ar savo partijos narių klastotes, jei kolegos apie tai yra informuoti. Be to, privaloma pažymėti, kad tai yra klastotės.

Estija²³

Sąvokos apibrėžimas

Nėra aiškiai pateikta nei viena oficiali, kodifikuota ir Estijos vyriausybės pripažįstama „dezinformacijos“ apibrėžtis, tačiau strateginiuose dokumentuose ir bendradarbiavimo projektuose iš dalies matyti, kaip ši sąvoka suprantama ir įreminama. 2024 m. prasidėjusio projekto FREETAD („Prancūzija ir Estija – kartu prieš dezinformaciją“), kurį remia NATO ir kuriame dalyvauja Tartu universitetas, kontekste išvystytame apibrėžime, dezinformacija suvokiama kaip „sąmoningai melaginga ar klaidinanti informacija, parengta ir skleidžiama siekiant apgauti, manipuliuoti ar

¹⁸ PET. *Ingen systematisk og koordineret påvirkning af det danske valg til Europa-Parlamentet*, 2024-06-24: <https://pet.dk/pet/nyhedsliste/ingen-systematisk-og-koordineret-paavirkning-af-det-danske-valg-til-europaparlamentet/2024/06/24>

¹⁹ *Evaluering af den tværministerielle task force til imødegåelse af påvirkningsoperationer*: <https://www.ft.dk/samling/20201/almindel/REU/bilag/1/2256978/index.htm>

²⁰ Stopfake.org. *Denmark's Defence Against Disinformation*, 2018-09-14: <https://www.stopfake.org/en/denmark-s-defence-against-disinformation/>

²¹ PET. *Ingen systematisk og koordineret påvirkning af det danske valg til Europa-Parlamentet*, 2024-06-24: <https://pet.dk/pet/nyhedsliste/ingen-systematisk-og-koordineret-paavirkning-af-det-danske-valg-til-europaparlamentet/2024/06/24>

²² Library of Congress. *Denmark: Majority of Parties in Parliament Agree to Rules on Deepfake Content*: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2024-06-30/denmark-majority-of-parties-in-parliament-agree-to-rules-on-deepfake-content/>

²³ Informacija iš atrinktų šaltinių, siekiant racialesnio turimų išteklių panaudojimo, iš dalies susisteminta naudojant dirbtinio intelekto programas „Perplexity Pro“, „Claude Pro“ ir „Gemini Pro“.

paveikti auditoriją²⁴. Išryškinamos tokios kertinės savybės kaip sąmoningas ketinimas, emocinis patrauklumas, strateginis nukreipimas ir šaltinių slėpimas ar iškraipymas. Be to, pažymima, kad dezinformacija plinta greitai ir gali turėti ilgalaikį žalingą poveikį net ir po to, kai yra paneigiama.

Labai svarbu, kad Estija oficialiai nurodė, jog kova su dezinformacija yra nacionalinio saugumo klausimas²⁵. Tai įtvirtinta jos visa apimančioje „totalinės gynybos“ (est. *laia riigikaitse*) sampratoje, kuri yra pagrindinis Estijos nacionalinio saugumo strategijos principas. Jis užtikrina, jog visos svarbiausios valstybės institucijos prisidėtų prie nacionalinės gynybos, karines pajėgas integruodamos su nekariniais pajėgumais. Tad kova su dezinformacija laikoma neatsiejama viso to sudedamąja dalimi, kuria norima užtikrinti Estijos vidaus saugumą ir visuomenės atsparumą.

Alternatyvios sąvokos

Nepavyko rasti jokių alternatyvių sąvokų, kurios būtų tiesiogiai ar netiesiogiai pripažįstamos valstybinių institucijų.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Neseniai pasiūlytu Transliavimo įstatymo projektu (svarstytas 2025 m. balandžio mėn.) siekiama suteikti įgaliojimus Vartotojų apsaugos ir techninio reguliavimo tarnybai (TTJA) riboti priešišką žiniasklaidą, ypač Rusijos ir Baltarusijos propagandinius kanalus²⁶. Šis projektas labiau atitinka Europos žiniasklaidos laisvės aktą (EMFA) nei ankstesnis, ryškiau kritikuotas projektas. Visgi, jo taikymas internetiniam turiniui – reikšmingiausiam dezinformacijos šaltiniui – tebėra neaiškus.

Strateginiu požiūriu Estija taiko „visos visuomenės“ (*whole-of-society*) prieigą, pabrėždama visapusišką skaitmeninį ir medijų raštingumą nuo pradinių klasių (patenkama tarp 5 geriausių valstybių Medijų raštingumo indekse), skaidrią vyriausybės komunikaciją, veikimą kartu su faktų tikrintojais, tokiais kaip „Propastop“, ir tarptautinį bendradarbiavimą (pavyzdžiui, minėtas FREETAD projektas su Prancūzija).

Latvija

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

2022 m. Latvijos Valstybės kanceliarija paskelbė leidinį „Kovos su dezinformacija vadovas“, kuriuo siekiama suteikti, visų pirma, viešojo administravimo srityje dirbantiems asmenims, o netiesiogiai ir visiems Latvijos gyventojams, praktinių žinių ir rekomendacijų, kad jie galėtų ištraukti iš šalies informacinės erdvės apsaugos ir saugumo stiprinimo priemonės²⁷. Leidinyje apibrėžiamos tokios sąvokos²⁸:

- **Dezinformacija** – tai melagingas ar klaidinantis turinys, kuris platinamas norint apgauti arba siekiant ekonominės ar politinės naudos ir kuris gali padaryti žalos visuomenei.

²⁴ Beitane Anna ir kiti. *All for one and one for all against disinformation to protect democracy*. 2025-02-28:

<https://neweasterneurope.eu/2025/02/28/all-for-one-and-one-for-all-against-disinformation-to-protect-democracy/>

²⁵ *Ten pat*.

²⁶ Hardy Eloise. *Estonian broadcast bill targets Russian propaganda, but raises questions over online content*. 2025-04-28: <https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/estonian-broadcast-bill-targets-russian-propaganda-but-raises-questions-over-online-content>

²⁷ Ministru kabinets. *Rokasgrāmata pret dezinformāciju*, 2022-10-18: <https://www.mk.gov.lv/lv/rokasgramata-pret-dezinformaciju>

²⁸ Valsts kanceleja. *Rokasgrāmata pret dezinformāciju: atpazīt un pretoties*, Rīga 2022: <https://www.mk.gov.lv/lv/media/14255/download?attachment>

- **Misinformacija** – tai melagingas ar klaidinantis turinys, kuris platinamas be piktavališkų ketinimų, nors vis tiek gali padaryti žalos, pavyzdžiui, kai žmonės neturėdami blogų ketinimų dalijasi melaginga informacija su draugais ir šeimos nariais.
- **Informacinės įtakos operacija** – koordinuotos vidaus arba užsienio subjektų pastangos paveikti tikslinę auditoriją įvairiomis apgaulingomis priemonėmis, įskaitant nepriklausomų informacijos šaltinių slopinimą, kartu skleidžiant dezinformaciją.
- **Užsienio valstybių kišimasis** (vykdomas kaip platesnės hibridinės atakos operacijos dalis) – tai prievartinės ir apgaulingos užsienio subjekto ar jo agentų pastangos neleisti asmenims laisvai formuoti ir išreikšti savo politinę valią.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Latvijoje dezinformacija yra keliolika kartų minima 2019 m. priimtoje Nacionalinio saugumo koncepcijoje²⁹. Tiesa, sąvoka vartojama kalbant apie ją ir kitas saugumo problemas, be atskiro apibrėžimo pateikimo. Pavyzdžiui, koncepcijos 3 dalyje rašoma: „Hibridinių grėsmių apraiškos yra įvairios, jos gali apimti tiek karines priemones ir grąsinimus jas panaudoti, tiek plataus spektro nekarinių priemonių taikymą, pradedant žvalgybos ir saugumo tarnybų operacijomis, kibernetinėmis atakomis, plataus masto informacinėmis kampanijomis ir **dezinformacijos** skleidimu, prieštaravimų ir konfliktų visuomenėje potencialo panaudojimu, baigiant ekonominiu spaudimu ir terorizmu.“ 8 dalyje teigiama: „Kalbant apie Latviją, hibridinių grėsmių lygis išlieka aukštas, o pagrindinis jų elementas – priešiška informacinė poveikio veikla, įskaitant **dezinformaciją**.“

Nacionalinio saugumo koncepcijoje atkreipiamas dėmesys į informacinį piliečių raštingumą, o greta dezinformacijos sąvokos naudojama ir propagandos sąvoka: „Valstybė turėtų skatinti asmenų, besimokančių pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, medijų raštingumo stiprinimą, taip pat remti visuomeninės žiniasklaidos ir komercinės žiniasklaidos pastangas skatinti visų amžiaus grupių asmenų medijų raštingumą. Turėtų būti skatinamas visuomenės supratimas apie **dezinformacijos** metodus ir jos atsparumas tokių metodų poveikiui, ypatingą dėmesį skiriant visuomenės švietimui, kaip atskirti objektyvią informaciją nuo **dezinformacijos** ir propagandos, taip skatinant gyventojų kritinį mąstymą, gebėjimą analizuoti, vertinti ir atpažinti prieš juos vykdomą informacinio poveikio veiklą, kuria kryptingai griauamas pasitikėjimas valstybe ir jos vykdoma politika.“

Prie saugumo iššūkių yra siekiama priderinti ir kitus įstatymus, tačiau juose dezinformacijos sąvoka taip pat nėra apibrėžiama. Pavyzdžiui, pagal Baudžiamojo įstatymo³⁰ 231-1 straipsnį, nuo 2021 m. asmenys gali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn už tyčinį pavojingų melagingų faktų apie sprogmenis, nuodingas, radioaktyvias ar kitas pavojingas medžiagas, skleidimą. Šiuo metu bandoma performuluoti kai kurias įstatymo dalis, kad jose būtų aiškiai paminėtas melagingas turinys arba dezinformacija³¹.

2023 m. Latvijos vyriausybė paskelbė apie centralizuotos platformos, kur būtų galima pranešti apie dezinformaciją ir misinformaciją, veiklos pradžią. Platformoje naudotojai gali pranešti apie turinį, platinamą tokiais kanalais kaip socialinės žiniasklaidos platformos, internetinė žiniasklaida, spauda, televizija, radijas ir tokios programėlės kaip „WhatsApp“ ar „Telegram“. Pranešimus apdoroja ir vertina Valstybės kanceliarijos Strateginės komunikacijos koordinavimo departamentas – vykdomosios valdžios patariamoji ir priežiūros tarnyba, kuri prireikus gali įtraukti atsakingas institucijas, kad būtų užkirstas kelias dezinformacijos plitimui. Pasak platformos, pranešimai gali

²⁹ Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu, 2019-09-26: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/309647-on-approval-of-the-national-security-concept>

³⁰ Krimināllikums: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966-criminal-law>

³¹ The regulation of fact-checking and disinformation in the Baltic states: https://becid.eu/results_and_studies/the-regulation-of-fact-checking-and-disinformation-in-the-baltic-states

apimti įtartina turinį, pavyzdžiui, klaidinančią informaciją, netikras naujienas, sukčiavimą, neapykantos kalbą ir propagandą³².

Lenkija

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

Lenkijos įstatymuose nėra pateikiamas išsamus dezinformacijos apibrėžimas. Šalies vyriausybės puslapyje³³ dezinformacija yra apibrėžiama kaip sąmoningas melagingos ar suklastotos informacijos, kuria siekiama suklaidinti arba paveikti informacijos gavėjų elgesį, skleidimas. Ji gali būti įvairių formų, įskaitant melą, iškraipytas antraštes, selektyvią informaciją ar vizualines manipuliacijas. Dezinformacija gali paveikti beveik bet kurią sritį, įskaitant politiką, visuomenės sveikatą, mokslą ir net asmeninius reikalus.

Gerosios praktikos kodekse „Kartu prieš dezinformaciją“³⁴, kuris buvo parengtas bendradarbiaujant vienuolikai dezinformacijos srityje dirbančių organizacijų ir institucijų, išskiriamos šios dezinformacijos rūšys:

Dezinformacija – tyčinis veiksmas, kuriuo siekiama sufabrikuoti ar iškraipyti informacinį pranešimą, kad būtų pasiekta politinės, socialinės, finansinės, karinės ir kt. naudos.

Misinformacija (netyčinė dezinformacija) – dėl žinių stokos, konteksto neišmanymo ir pan. atkuriamą klaidingą ir nepatikrintą informaciją, kurią nekritiškai perduoda vartotojas, nekritiškai perduodamas manipuliuojamą turinį.

Malinformacija arba **kenkėjiška informacija** (*malinformation*) – tikra informacija, kuria dalijamasi siekiant pakenkti.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

2023 m. pabaigoje publikuotoje apžvalgoje pastebima, kad Lenkijoje nėra išsamios kovos su dezinformacija politikos. Mėginimai ją įgyvendinti COVID-19 pandemijos ir karo Ukrainoje metu turėjo ribotą poveikį. Jie buvo grindžiami *ad hoc* vyriausybės veiksmais ir nuolatiniais bandymais kovoti su pavienėmis melagingomis naujienomis. Lenkijos žvalgybos tarnybos neturi aiškios politikos, kaip pranešti apie dezinformacijos grėsmes. Taip pat nėra aiškių kovos su dezinformacija gairių valstybinėms institucijoms, o vyriausybėje nėra nuolatinių struktūrų, skirtų šiam klausimui spręsti³⁵.

Lenkijoje nėra bendro teisės akto, kuriame būtų numatytos teisinės nuostatos dėl dezinformacijos. Galima išskirti kelis teisės aktus, kurie yra labiausiai susiję su šia tema.

2022 m. Ukrainoje prasidėjus plataus masto karui, Lenkija suintensyvino pastangas apsaugoti informacinę erdvę. Baudžiamojo kodekso 130 straipsnio³⁶ dėl šnipinėjimo 9 dalis buvo papildyta nuostatomis dėl dezinformacinės veiklos: „Tas, kas, dalyvaudamas užsienio žvalgybos tarnybos veikloje arba veikdamas jos vardu, užsiima dezinformacija, skleidamas melagingą ar klaidinančią informaciją, kuria siekiama sukelti rimtų trikdžių Lenkijos Respublikos, sąjunginės valstybės ar tarptautinės organizacijos santvarkai ar ekonomikai, kurios narė yra Lenkijos Respublika, arba skatina Lenkijos Respublikos, sąjungininkės valstybės ar tarptautinės organizacijos, kurios narė yra Lenkijos Respublika, valdžios instituciją imtis tam tikrų veiksmų ar susilaikyti nuo jų, baudžiama

³² Idea.int, Latvia – October 2023: Launch of first centralized government platform on disinformation: <https://www.idea.int/democracytracker/report/latvia/october-2023>

³³ Gov.pl. Walka z dezinformacją w mediach społecznościowych: O czym należy wiedzieć?:

<https://www.gov.pl/web/5g/walka-z-dezinformacja-w-mediach-spolesznosciowych-o-czym-nalezy-wiedziec>

³⁴ NASK. Kodeks dobrych praktyk - wspólnie przeciw dezinformacji: <https://nask.pl/magazyn/kodeks-dobrych-praktyk-wspolnie-przeciw-dezinformacji>

³⁵ EU Disinfo Lab: Disinformation landscape in Poland, 2023: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/12/20231203_PL_DisinfoFS.pdf

³⁶ Kodeks karny: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

laisvės atėmimu ne mažiau kaip 8 m.“ Baudžiamasis persekiojimas už melagingą informaciją gali būti grindžiamas žalos asmeniui padarymo pagrindais, pavyzdžiui, šmeižtu, tačiau žala visuomenei dėl melo ar melagingos informacijos kartojimo įstatymiškai pripažįstama tik per rinkimus. Į Lenkijos baudžiamąjį kodeksą įtrauktos nuostatos dėl apsaugos nuo neapykantos etninėms, religinėms ar rasinėms grupėms, bet įstatyme nėra nuostatų dėl apsaugos, susijusios su lytimi ar seksualine orientacija. Galiausiai esama nuostatų, draudžiančių propaguoti totalitarinius režimus, tokius kaip fašizmas ar komunizmas. Speciali nuostata taikoma ir Holokausto neigimui.

2018 m. įstatyme dėl nacionalinės kibernetinio saugumo sistemos³⁷ dezinformacija nėra tiesiogiai minima, tačiau įstatymo nuostatose galima rasti nuorodų į kritinės infrastruktūros apsaugą ir užsienio valstybių grėsmes kibernetinėje erdvėje, kurios dažnai būna susijusios su dezinformacijos kampanijomis³⁸.

Lenkijos 2020 m. nacionalinio saugumo strategijoje³⁹ aiškiai paminėtos grėsmės, susijusios su dezinformacija ir užsienio įtaka. Užsienio valstybių manipuliavimas informacija ir kišimasis į informacinį lauką buvo įvardyta kaip vienas iš pagrindinių iššūkių nacionaliniam saugumui. Pirmą kartą šiai grėsmei skirtas atskiras poskyris. Strategijoje pabrėžiama būtinybė stiprinti visuomenės atsparumą informacinėms manipuliacijoms ir gerinti valstybės institucijų gebėjimus kovoti su šiomis grėsmėmis, bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis. Strategijos 5.1. punktas nurodo, kad šalyje reikia „strateginiu lygmeniu kurti informacinės erdvės apsaugos pajėgumus (įskaitant sisteminę kovą su dezinformacija), kurie suprantami kaip susijungiantys erdvės sluoksnius: virtualų (sistemų, programinės įrangos ir taikomųjų programų sluoksnį), fizinį (infrastruktūros ir įrangos) ir kognityvinį.“ 5.3. punkte nustatyta, kad reikia „aktyviai kovoti su dezinformacija stiprinant pajėgumus ir kuriant procedūras, apibrėžiančias bendradarbiavimą su žiniasklaidos priemonėmis ir socialinėmis medijomis, kartu užtikrinant piliečių ir nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą.

Su užsienio valstybių manipuliavimu informacija ir kišimusi į informacinį lauką taip pat yra netiesiogiai susiję dar keli įstatymai

Kalbant apie dezinformacijos daromą žalą visuomenei, šiuo metu Lenkijoje galiojančio Rinkimų kodekso⁴⁰ 111 straipsnio 1 dalies nuostata skirta melagingos informacijos, susijusios su rinkimų kampanijomis, skleidimui. 111 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei platinamoje rinkimų medžiagoje, ypač plakatuose, lankstinukuose ir šūkiuose, taip pat pareiškimuose ar kitokiomis formomis vykdomoje rinkimų agitacijoje, pateikiama melaginga informacija, atitinkamas kandidatas ar rinkimų komiteto atstovas turi teisę kreiptis į apygardos teismą su prašymu: 1) uždrausti platinti tokią informaciją; 2) konfiskuoti rinkimų medžiagą, kurioje yra tokia informacija; 3) įpareigoti ištaisyti tokią informaciją; 4) įpareigoti paskelbti atsakymą į asmens teisės pažeidžiančius teiginius; 5) įpareigoti atsiprašyti asmens, kurio asmens teisės buvo pažeistos; 6) įpareigoti proceso dalyvį sumokėti visuomenei naudingai organizacijai sumą iki 100 000 zlotų.

Telekomunikacijų įstatymo⁴¹ 180 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Telekomunikacijų operatoriai privalo nedelsdami blokuoti telekomunikacijų ryšius ar informacijos perdavimą įgaliotų subjektų prašymu, jei tokie ryšiai gali kelti grėsmę nacionalinei gynybai, valstybės saugumui arba visuomenės saugumui ir tvarkai, arba sudaryti sąlygas šiems subjektams atlikti tokį blokavimą“. Remdamasi šia nuostata, Vidaus saugumo agentūra (*Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrzznego*, ABW) nuo 2022 m. vasario 24 d. užblokavo keletą internetinių domenų, tarnaujančių kaip Rusijos dezinformacijos ir propagandos kanalai.

³⁷ Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001560/U/D20181560Lj.pdf>

³⁸ Info ops. Foreign Information Manipulation and Interference Threats and Answers in Poland:

<https://infoops.pl/foreign-information-manipulation-and-interference-threats-and-answers-in-poland/>

³⁹ National Security Strategy Of The Republic Of Poland 2020:

[https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National Security Strategy of the Republic of Poland 2020.pdf](https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National%20Security%20Strategy%20of%20the%20Republic%20of%20Poland%202020.pdf)

⁴⁰ Kodeks wyborczy: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110210112/U/D20110112Lj.pdf>

⁴¹ Prawo telekomunikacyjne: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041711800/U/D20041800Lj.pdf>

Taip pat yra domenų, apie kuriuos ABW pranešė remdamasi ABW įstatymo⁴² 32c straipsniu, sąrašas, į kurį įtrauktos teroristinio pobūdžio interneto svetainės. Be to, Lenkijos vyriausybė, pritaikydama Lenkijos teisę prie Europos Sąjungos reglamentų dėl kovos su teroristinio turinio skleidimu internete, priėmė įstatymo projektą, pagal kurį ABW vadovas, o ne teismas, kaip buvo anksčiau, gali nuspręsti, koks turinys internete laikomas teroristiniu. Turinys gali būti pašalintas remiantis ABW vadovo sprendimu.

Nyderlandai

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

Nyderlandų nacionalinės kovos su terorizmu ir saugumo koordinatoriaus agentūra **dezinformacijos** sąvoką apibrėžia kaip „tyčinį, dažnai slaptą klaidinančios informacijos skleidimą siekiant pakenkti ar sutrikdyti viešąsias diskusijas, demokratinius procesus, atvirą ekonomiką ar nacionalinį saugumą“. Ši agentūra dezinformacija taip pat vadina „sąmoningą ir piktavališką klaidinančios informacijos skleidimą“, kuriuo „siekiama paveikti nuomonę, uždirbti pinigų ar pakenkti mūsų visuomenei, demokratijai ar visuomenės sveikatai“⁴³.

Agentūra taip pat išskiria **misinformacijos** sąvoką – tai klaidinga arba klaidinanti informacija, kuri skleidėjo nėra gerai suprantama, todėl skleidžiama be žalingų ketinimų. Nors skleidėjas nežino, kad informacija yra klaidinga, jos poveikis vis tiek gali būti žalingas. Pavyzdžiui, kai klaidinančia žinia pasidalijama su draugais ir šeima.

Taip pat vartojama „**užsienio šalių vykdomo manipuliavimo informacija ir kišimosi**“ sąvoka. Šiuo Europos Sąjungoje paplitusiu terminu apibūdinamas užsienio šalių kišimasis į informacijos srautus. Tai yra specifinė dezinformacijos sritis, kuriai skiriamas ypatingas dėmesys. Tokios dezinformacijos kampanijos kartais vykdomos kaip platesnės hibridinės operacijos dalis⁴⁴.

2022 m. kovos su dezinformacija strategijoje rašoma⁴⁴, kad „dezinformacija, nepriklausomai nuo jos turinio, rengėjo (skleidėjo) ar skleidimo būdo, yra sąmoningas, dažniausiai slaptas klaidinančios informacijos skleidimas, kuriuo siekiama pakenkti viešosioms diskusijoms, demokratiniams procesams, atvirai ir žinių ekonomikai ar visuomenės sveikatai. Nors tai žalingas elgesys, galintis turėti įtakos nacionaliniam saugumui, bet dažnai tai nėra neteisėta. Verta pabrėžti, kad dezinformacinėse žinutėse nebūtinai pateikiama neteisinga informacija. Tai gali būti faktinės, neteisingos ar iš dalies neteisingos informacijos derinys, tačiau ja visada siekiama suklaidinti žmones ir padaryti žalos.“

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Pirmoji Nyderlandų vyriausybės politika dezinformacijos klausimu buvo pristatyta 2019 m. Ją sudarė trys veiksmų kryptys: prevencija, informacinės pozicijos stiprinimas ir galimas atsakas. Daugiausia dėmesio politikoje buvo skiriama prevencijai, tačiau dezinformacijos klausimo analizė parodė, kad nuo 2019 m. išsiplėtė tiek dezinformacijos, tiek misinformacijos mastai ir dėl to reikia atnaujinti vyriausybės strategiją. 2022 m. Nyderlanduose buvo paskelbta atnaujinta kovos su dezinformacija strategija⁴⁵. Atnaujintą visos vyriausybės strategiją sudaro dvi naujos kryptys:

⁴² Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20020740676/U/D20020676Lj.pdf>

⁴³ National Coordinator for Security and Counterterrorism, *Desinformatie*: <https://www.nctv.nl/onderwerpen/desinformatie>

⁴⁴ Government of the Netherlands. *Government-wide strategy for effectively tackling disinformation*, 2022-12-23: <https://www.government.nl/documents/parliamentary-documents/2022/12/23/government-wide-strategy-for-effectively-tackling-disinformation>

⁴⁵ *Ten pat.*

- 1) **Laisvų ir atvirų viešųjų diskusijų stiprinimas.** Šioje srityje daugiausia dėmesio skiriama pliuralistinės žiniasklaidos aplinkos išsaugojimui, piliečių atsparumo stiprinimui, viešųjų alternatyvų interneto platformoms skatinimui ir naudojimui. Šie veiksmai taip pat padeda mažinti žalingos dezinformacijos ir sąmokslų teorijų įtaką, užtikrinti atvirus viešuosius debatus.
- 2) **Dezinformacijos įtakos mažinimas.** Ši kryptis apima priemones, kurios priklauso nuo dezinformacijos turinio, jos rengėjo ar skleidėjo, tradicinės ir socialinės žiniasklaidos atsakomybės ir žinių plėtojimo apskritai.

Įgyvendindama strategiją Nyderlandų vyriausybė 2024 m. vasarą paskelbė apie sprendimus, kurie yra skirti kovoti su dezinformacija. Kalbant apie kovos su dezinformacijos sklaidos internete priemones, Nyderlandų vyriausybė nori, kad piliečiams būtų „lengviau pranešti apie dezinformaciją“ ir palengvinti piliečių ginčus su socialinės medijos platformomis. Nyderlandų vyriausybė ketina sukurti „pranešimo priemonę“, kuri leistų piliečiams pranešti apie dezinformaciją socialinėse medijose⁴⁶. Be to, atsižvelgiant į ES Skaitmeninių paslaugų įstatymo⁴⁷ 21 straipsnį, pagal kurį leidžiama steigti nepriklausomas neteismo ginčų sprendimo įstaigas, vyriausybės rašte teigiama, kad Vidaus reikalų ir Karalystės santykių ministerija „nori, kad tokia organizacija būtų įsteigta Nyderlanduose“ tam, kad piliečiai galėtų kreiptis dėl ginčų, susijusių su interneto platformų priimtais sprendimais dėl turinio moderavimo, sprendimo. Nyderlandų vyriausybė taip pat paskelbė, kad skirs naują reikšmingą subsidiją Belgijos ir Nyderlandų skaitmeninės žiniasklaidos ir dezinformacijos observatorijos (*Belgium-Netherlands Digital Media and Disinformation Observatory*, BENEDMO) konsorciui, kad būtų sustiprintas faktų tikrintojų tinklas Nyderlanduose, skirtas kovai su dezinformacija. Pranešime teigiama, kad vyriausybė iki 2025 m. vidurio informuos Parlamentą apie pažangą įgyvendinant naujas priemones⁴⁸.

Prancūzija⁴⁹

Sąvokos apibrėžimas

Prancūzijos oficialiose dezinformacijos apibrėžtyse nuosekliai minimi sąmoningo ketinimo suklaidinti ir galimybės padaryti žalą elementai. Prancūzijos vyriausybės oficialus informacinis portalas, remdamasis UNESCO, dezinformaciją (pranc. *désinformation*) aprašo kaip „melagingą informaciją, sąmoningai sukurtą siekiant pakenkti asmeniui, socialinei grupei, organizacijai ar šaliai“⁵⁰. Prancūzijos ginkluotųjų pajėgų ministerijos 2024 m. parengtame vadove pateikiamas strategiškai orientuotas apibrėžimas, kuriame teigiama, kad dezinformacija yra „netikslios informacijos skleidimas, siekiant apgauti ir padaryti žalos“⁵¹. Labai svarbu, kad vadove dezinformacija, ypač kai ji susijusi su manipuliacijomis iš užsienio, taip pat įvardijama kaip „karo

⁴⁶ Digital Government. For Caribbean and international professionals working on government digitalisation. *Tackling Disinformation: Actions and Measures*, 2024-08-12: <https://www.nldigitalgovernment.nl/news/tackling-disinformation-actions-and-measures/>

⁴⁷ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 2022 m. spalio 19 d. dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (*Skaitmeninių paslaugų aktas*): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32022R2065>

⁴⁸ European Audiovisual Observatory. [NL] *New government measures to tackle disinformation*: <https://merlin.obs.coe.int/article/10117>

⁴⁹ Informacija iš atrinktų šaltinių, siekiant racionalių turimų išteklių panaudojimo, iš dalies susisteminta naudojant dirbtinio intelekto programas „Perplexity Pro“, „Claude Pro“ ir „Gemini Pro“.

⁵⁰ Gouvernement de la République française. *Lutter contre les « fake news »*. 2024-01-19: <https://www.info.gouv.fr/actualite/lutter-contre-les-fake-news>

⁵¹ Ministère des Armées. *Guide contre la désinformation*. 2024-06, p.4: <https://www.defense.gouv.fr/sites/default/files/ministere-armees/Guide%20contre%20la%20d%C3%A9sinformation%20-%20Minist%C3%A8re%20des%20Arm%C3%A9es%20-%20Juillet%202024.pdf>

ginklas⁵², taip išryškinant grėsmės nacionaliniam saugumui aspektą. Minėtomis apibrėžtimis teigiama, kad atsitiktinės klaidos ar netyčinė netiesa skiriasi nuo sąmoningo ir potencialiai piktavališko dezinformacijos pobūdžio.

Alternatyvios sąvokos

Prancūzija turi gausų sąvokų, kurios neretai ir oficialiai pripažintos, rinkinį įvairiems informacinių sutrikimų (*information disorders*) aspektams apibūdinti, o tai atspindi ir išsamų analitinį požiūrį, ir tam tikrą kultūrinį išipareigojimą vystyti bei vartoti prancūzišką terminologiją.

- **Misinformacija** (*mésinformation*). Ši sąvoka, kurią, cituodama UNESCO, pripažįsta ir vyriausybė, reiškia klaidingą informaciją, skleidžiamą be aiškaus tikslo pakenkti⁵³. Žala vis tiek gali būti padaryta, tačiau autoriaus ketinimai nėra piktavališki.
- **Malinformacija** (*mal information*). Informacijos sutrikimų kategorija (vėlgi kylanti iš UNESCO), apibūdinanti informaciją, kuri, nors ir pagrįsta tikrove ar faktais, yra sąmoningai naudojama ar platinama siekiant pakenkti asmeniui, socialinei grupei, organizacijai ar valstybei⁵⁴. Tai gali apimti privačios informacijos nutekimą ar tikrų faktų iškraipymą, išimant juos iš konteksto.
- **Manipuliavimas informacija** (*manipulation de l'information*). Šis platesnis terminas yra esminis Prancūzijos teisėkūros pastangų, nukreiptų prieš informacinius sutrikimus, elementas. Tai galima matyti iš kartinio šios srities teisės akto – Įstatymo prieš manipuliavimą informacija („*Loi contre la manipulation de l'information*“) – pavadinimo⁵⁵. Ginkluotųjų pajėgų ministerija manipuliavimą informacija apibrėžia kaip įtakos darymą vienu iš dviejų būdų. Viena vertus, tai gali būti priešiški veiksmai, kuriais siekiama sąmoningai ir masiškai skleisti suklastotą ar iškreiptą informaciją (*désinformation*). Kita vertus, tai gali būti skleidimas tokios informacijos, kuri, nors galbūt ir iš dalies teisinga, pateikiama be konteksto, nutylint tam tikras detales ir (arba) klaidingai siejant ją su tikra informacija, taip norint padidinti jos patikimumą ir išpildyti kenksmingus tikslus (*malinformation*)⁵⁶.
- **Infoksas arba infoksikacija** (*infox*). Šį neologizmą, sudarytą iš žodžių „informacija“ ir „intoksikacija“ (*intox*), kaip oficialų prancūzišką angliško termino „fake news“ atitikmenį aktyviai siūlo Prancūzų kalbos turtinimo komisija (CELF)⁵⁷. CELF infoksą apibrėžia kaip „klaidinančią ar sąmoningai tendencingą informaciją“, skleidžiamą, pavyzdžiui, siekiant palankumo politinei partijai, norint pakenkti reputacijai ar prieštarauti nusistovėjusiai mokslinei tiesai⁵⁸.
- **Neteisinga informacija** (*information fallacieuse*). Dar vienas terminas, kurį oficialiai rekomenduoja CELF kaip tinkamą prancūzišką alternatyvą „fake news“⁵⁹.
- **Melagingos naujienos, melaginga informacija** (*nouvelle fausse, fausse nouvelle, information fausse, fausse information*). Šias sąvokas galima rasti galiojančiuose Prancūzijos teisiniuose dokumentuose, pavyzdžiui, 1881 m. Spaudos laisvės įstatyme ir rinkimų kodekse. CELF rekomenduoja juos vartoti, ypač teisiniame kontekste, vietoj anglicizmo „fake news“⁶⁰.

⁵² Ten pat, p.3.

⁵³ Gouvernement de la République française. *Lutter contre les « fake news »*.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Dubarry Amanda ir Poujol Axelle. *Loi « anti-fake news » : les plateformes font de la résistance !* 2019-05-02: <https://info.haas-avocats.com/droit-digital/loi-anti-fake-news-les-plateformes-font-de-la-r%C3%A9sistance->

⁵⁶ Ministère des Armées. *Guide contre la désinformation*. 2024-06, p.20–21

⁵⁷ BBC. *Fake news: French language body urges alternative phrase*. 2018-10-05: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45754756>

⁵⁸ Dubarry Amanda ir Poujol Axelle. *Loi « anti-fake news » : les plateformes font de la résistance !*

⁵⁹ BBC. *Fake news: French language body urges alternative phrase*.

⁶⁰ Ministère de la Culture ir Délégation générale à la langue française et aux langues de France. *Quelques Termes de L'information et de la Désinformation*. p.7: <https://www.culture.gouv.fr/content/download/279287/3228863>

- **Infoksikuojantis vaizdo įrašas arba videotoksas** (*infox vidéo, vidéotox*). CELF rekomenduoja šiuos naujadarus vartoti kaip prancūziškus „deepfake“ atitikmenis, reiškiančius suklastotą vaizdo įrašą, sukurtą naudojant DI metodus⁶¹.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Pagrindinė teisinė priemonė yra 2018 m. priimtas **kovos su manipuliavimu informacija įstatymas (Loi Infox)**⁶². Pirma, pagal šį įstatymą leidžiama imtis skubių teisminių veiksmų („*référé anti-fake news*“), kad būtų sustabdyta „netikslių ar klaidinančių teiginių“ sklaida internete, jei iki rinkimų liko 3 mėn.. Visgi, to imamasi tik tuo atveju, jei platinimas yra dirbtinis, masinis, sąmoningas ir galintis pakeisti balsavimo nuoširdumą (reikalaujama, kad būtų išpildytos „akivaizdaus melagingumo“ ir „akivaizdaus gebėjimo paveikti rinkėjus“ sąlygos). Antra, įstatymas suteikia žiniasklaidos reguliavimo institucijai ARCOM (anksčiau CSA) įgaliojimus imtis veiksmų prieš užsienio valstybių kontroliuojamus transliuotojus, įskaitant jų veiklos sustabdymą rinkimų metu, jei jie transliuoja melagingą informaciją, keliančią grėsmę balsavimui. Trečia, platformoms, kurių naudotojų skaičius viršija tam tikrą ribą, taikomi skaidrumo įpareigojimai dėl reklamuojamo turinio, susijusio su viešajam interesui svarbiomis diskusijomis priešrinkiminiu laikotarpiu, įskaitant mokėtojų ir mokamų sumų atskleidimą viešame registre. Be to, platformos turi suteikti naudotojams priemones, kuriomis jie galėtų pažymėti klaidingą informaciją.

Verta paminėti ir 2024 m. gruodžio mėn. pristatytą **įstatymo projektą dėl DI sukurtų vaizdų ženklinimo** – juo siūloma nustatyti privalomą naudotojų ženklinimą ir įpareigoti platformas turėti specialias aptikimo priemones⁶³. Galiausiai, galiojantys spaudos (1881 m.) ir baudžiamieji (šmeižto) įstatymai suteikia galimybes kreiptis į teismą ginant savo interesus. Tiesa, jos gana ribotos.

Švedija

Sąvokos apibrėžimas ir alternatyvios sąvokos

Švedijos Psichologinės gynybos agentūros puslapyje yra pateikiami pagrindiniai su dezinformacija ir su ja susijusių sąvokų apibrėžimai (žemiau pateikiama tik dalis sąvokų, pilnas sąrašas pateikiamas nuorodoje)⁶⁴:

Dezinformacija – klaidinga informacija, kuri skleidžiama sąmoningai, siekiant pakenkti asmeniui, organizacijai ar šaliai, pavyzdžiui, kuriant ir dalijantis išgalvotomis naujienų istorijomis.

Misinformacija – klaidinga informacija, kuri nebūtinai buvo sukurta siekiant pakenkti. Tai gali būti nesusipratimas arba atvejis, kai kas nors perskaito straipsnį internete, laiko jį faktiškai pagrįstu ir dalijasi juo, kad informuotų savo draugus, nežinodamas, kad tai, kuo dalijasi, iš tikrųjų yra netiesa.

Propaganda – pranešimai, skleidžiami siekiant paveikti asmenų ar organizacijų požiūrį ir veiksmus jų rengėjo naudai. Propaganda gali būti pasitelkiama kaip ginklas ir, kai ji naudojama psichologiniame kare, dažnai grindžiama dezinformacija ir klaidinančia informacija.

Piktybinė informacinė įtaka – kai priešiška nusiteikusios užsienio jėgos ar kiti išorinę grėsmę keliantys veikėjai bando daryti žalingą įtaką Švedijos viešajam diskursui, jį trikdyti ar kreipti norima linkme. Tarp informacinės įtakos priemonių yra dezinformacija, klaidinanti informacija ir

⁶¹ Ministère de la Culture ir Délégation générale à la langue française et aux langues de France. *Quelques Termes de L'information et de la Désinformation*. p.8

⁶² Dubarry Amanda ir Poujol Axelle. *Loi « anti-fake news » : les plateformes font de la résistance !* ; Craufurd Smith Rachael. Fake news, French Law and democratic legitimacy: lessons for the United Kingdom? *Journal of Media Law*, 2019, t. 11, Nr. 1, p.52–81: <https://doi.org/10.1080/17577632.2019.1679424>

⁶³ Gilbert Louis. *France: Bill Introduced to Require Labeling of AI-Generated Images on Social Networks*. 2025: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2025-03-07/france-bill-introduced-to-require-labeling-of-ai-generated-images-on-social-networks/>

⁶⁴ Psychological Defence Agency. Glossary: <https://mpf.se/psychological-defence-agency/aids/glossary>

propaganda. Tam, kad kažkas būtų įvardyta kaip piktybinė informacinė įtaka, informacija turi būti klaidinanti, tyčinė ir trikdanti.

Antagonistinės užsienio valstybės – sąvoka „užsienio valstybė“ pirmiausia reiškia Švedijos pripažintą nepriklausomą valstybę, tačiau ši sąvoka taip pat apima kitus į valstybę panašius darinius, pavyzdžiui, naujai susikūrusias, bet dar nepripažintas valstybes, federacines valstybes ar vyriausybes tremtyje, taip pat pasipriešinimo ar sukilėlių grupes, kai jos turi tokią faktinę galią ir politinę reikšmę, kad diplomatiniai santykiai su Švedija yra įmanomi.

Įtakos darymo būdai – įvairūs būdai, naudojami darant informacinę įtaką arba siekiant paveikti žmonių sprendimus. Šiuos metodus galima suskirstyti į šešias grupes: socialinis ir kognityvinis įsilaužimas (*hacking*, tai dar yra vadinama paslėpta reklama), klaidinančios ir apgaulingos tapatybės naudojimas; techninis manipuliavimas; dezinformacija; piktavališka retorika ir simboliniai veiksmai.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Dezinformacijos klausimas įstatymuose nėra išsamiai reglamentuojamas. Konstitucijoje įtvirtinta stipri žodžio laisvė, kuri piliečiams suteikia plačias teises reikšti savo nuomonę. Tačiau yra įstatymų, draudžiančių, pavyzdžiui, šmeižtą, etninės neapykantos kurstymą, agitaciją ir maištą, kurie galėtų būti taikomi prieš tam tikrų rūšių dezinformaciją⁶⁵.

Verta pastebėti, kad Švedijoje bent jau nuo 1950 m. veikia vyriausybės agentūros, kovojančios su įvairių formų dezinformacija, propaganda ir informacinėmis operacijomis. Pavyzdžiui, Psichologinės gynybos agentūra savo veiklą pradėjo 2022 m. sausio mėn. turėdama aiškius įgaliojimus nustatyti dezinformaciją ir su ja kovoti. Demokratiniai veiklos principai draudžia jai, kaip valstybinei agentūrai, stebėti vidaus veikėjus, todėl jie daugiausia dėmesio skiria užsienio iniciatyvoms ir informacijos kampanijoms. Psichologinės gynybos agentūros puslapyje nurodoma, kad pagrindinė agentūros užduotis – vadovauti kitų agentūrų ir kitų Švedijos psichologinės gynybos dalyvių veiklos koordinavimui ir plėtojimui. Agentūra teikia paramą kitiems subjektams, savivaldybėms, regionams, įmonėms bei ir organizacijoms ir padeda stiprinti Švedijos gyventojų atsparumą.

Kaip to pavyzdį galima išskirti 2023 m. vyriausybės sprendimą dėl veiksmus prieš dezinformacijos ir gandų skleidimo kampaniją, susijusią su socialinių tarnybų veikla. Šiuo atveju Psichologinės gynybos agentūrai buvo pavesta stiprinti gebėjimus reaguoti į tokias įtakos kampanijas, o Nacionalinei sveikatos ir gerovės valdybai buvo suteikti didesni įgaliojimai kovoti su gandų skleidimu ir dezinformacija apie socialines paslaugas. Tai valdyba turi realizuoti bendradarbiaudama su kitomis organizacijomis⁶⁶. Vyriausybė taip pat paskelbė, kad baudmės už smurtą ar grasinimus valstybės pareigūnams turėtų būti griežtesnės, o valstybės pareigūno įžeidimas turėtų būti laikomas nusikaltimu, tačiau tiesioginiai dezinformacijos kriminalizavimo klausimas nebuvo iškeltas.

Galima paminėti ir tai, kad 2024 m. gruodžio mėn. Švedijos užsienio reikalų ministrė pasirašė susitarimo memorandumą su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis dėl kovos su piktybine informacine įtaka iš užsienio (*foreign malign information influence activities*). Šis susitarimas yra vertinamas kaip svarbi platforma glaudesniai Švedijos ir JAV bendradarbiavimui ir keitimuisi patirtimi šioje srityje⁶⁷.

⁶⁵ EU Disinfo Lab. *Disinformation landscape in Sweden*, 2025: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2025/04/20250402_Disinfo-landscape-in-Sweden-V2.pdf

⁶⁶ Government. *Government taking strong action against disinformation and rumour-spreading campaign*, 2023-02-06: <https://www.government.se/press-releases/2023/02/government-taking-strong-action-against-disinformation-and-rumour-spreading-campaign/>

⁶⁷ Government Offices of Sweden. *Sweden cooperates with United States to counteract foreign malign information influence activities and spread of disinformation*, 2024-12-20: <https://government.se/press-releases/2024/12/sweden-cooperates-with-united-states-to-counteract-foreign-malign-information-influence-activities-and-spread-of-disinformation/>

Vokietija⁶⁸

Sąvokos apibrėžimas

Remiantis Federaline vidaus reikalų ministerija, dezinformacija (vok. *desinformation*) oficialiai apibrėžiama kaip tyčinis įrodomai melagingos ar klaidinančios informacijos platinimas⁶⁹. Federalinė vyriausybė siūlo kiek ilgesnį, tačiau jai pavaldžiai ministerijai neprieštaraujantį apibrėžimą: dezinformacija vadinama akivaizdžiai melaginga ar klaidinanti informacija, skleidžiama siekiant sąmoningai paveikti ar suklaidinti visuomenę. Galiausiai, Federalinė konstitucijos apsaugos tarnyba suteikia papildomo konkretumo, nurodydama, kad dezinformacija pasireiškia tada, kai informacija yra „objektyviai neteisinga pagal objektyvius standartus, o jos rengėjas tai žino ir vis tiek ją naudoja siekdamas daryti įtaką“, įskaitant ir sąmoningą esminių informacijos dalių nuslėpimą.

Būtent ketinimo elementas nuolat išskiriamas kaip esminis skirtumas tarp dezinformacijos ir mažiau kenksmingų neteisingos informacijos formų, tokių kaip „melagingos naujienos“ (*falschnachricht*) arba misinformacija (*fehlinformation*), kuriomis nebūtinai norima manipuliuoti viešąja nuomone, pakirsti pasitikėjimą valdžios institucijomis, gilinti esamus socialinius konfliktus bei nekonstruktyvias diskusijas.

Svarbus Vokietijos strateginio supratimo aspektas yra hibridinių grėsmių (*hybride bedrohungen*) samprata. Valstybinių ar nevalstybinių užsienio veikėjų vykdomos agresyvios dezinformacijos kampanijos siekiant politinių interesų, bet nesiimant karinės jėgos, priskiriamos hibridinėms grėsmėms. Federalinė vidaus reikalų ministerija koordinuoja vyriausybinių atsaką į šiuos pavojus, taip pripažįstant dezinformacijos grėsmę socialinei sanglaudai ir visuomenės saugumui.

Alternatyvios sąvokos

Vokietijos oficialiajame diskurse pasitelkiamas diferencijuotų sąvokų rinkinys, skirtas įvairiems manipuliavimo informacija aspektams apibūdinti:

- 1) **Klaidinga informacija** (*fehlinformation*, misinformacijos sinonimas). Šis terminas reiškia informaciją, kuri platinama nesuprantant, kad tai nėra tiesa. Paprastai ji pati savaime nelaikoma pavojinga, nors gali prisidėti prie sumaišties.
- 2) **Netikros naujienos** (*falschnachrichten*). Sąvoka dažnai vartojama kasdienėje kalboje, kartais kaip sinonimas terminui „klaidinga informacija“ (*fehlinformation*) norint apibūdinti netyčia paskleistą neteisingą informaciją arba „laikraščių antis“ (angl. *newspaper hoaxes*). Visgi, sąvoka pastebima ir konkretesniame teisiniame kontekste – pavyzdžiui, Tinklo priežiūros įstatymu (*Netzwerkdurchsetzungsgesetz*; sutrump.

⁶⁸ Informacija iš atrinktų šaltinių, siekiant racialesnio turimų išteklių panaudojimo, iš dalies susisteminta naudojant dirbtinio intelekto programas „Perplexity Pro“, „Claude Pro“ ir „Gemini Pro“.

⁶⁹ Čia ir toliau iki kitos išnašos remiamasi šiais šaltiniais:

Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. *Was ist Desinformation?* 2025-05-06:

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/was-ist-desinformation-1875148> ;

Press and Information Office of the Federal Government (of Germany). *What is disinformation?*:

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/disinformation-definition-1911048> ;

Federal Ministry of the Interior (of Germany). *fDisinformation from foreign state actors*:

<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/schwerpunkte/EN/disinformation/disinformation-from-foreign-state-actors.html> ;

Federal Ministry of the Interior (of Germany). *Frequently asked questions: Disinformation related to the Russian war of aggression against Ukraine*: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/themen/disinformation/faq-disinformation-eng.pdf?__blob=publicationFile&v=1 ;

Inneres und Heimat. *Answer - hib 759/2020: Definition von „Desinformation“*. 2020-07-16:

https://www.bundestag.de/webarchiv/presse/hib/2020_07/706386-706386 ;

Bundesamt für Verfassungsschutz. *Desinformation*:

<https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/glossareintraege/DE/D/desinformation.html> ;

Bundesamt für Verfassungsschutz. *Desinformation als Mittel gezielter Einflussnahme fremder Staaten*. 2023-01:

<https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/hintergruende/DE/spionage-und-proliferationsabwehr/desinformation.html>

NetzDG) siekiama kovoti su „baustinomis netikromis naujienomis“ (*strafbare Fake News*), o tai reiškia tam tikros netikrų naujienų, kurios dėl savo turinio ar ketinimų peržengia teisėtumo ribą, kategorijos egzistavimą. Kita vertus, Vokietijos federalinė vyriausybė savo oficialiuose pranešimuose vengia vartoti aptariamą terminą dėl jo stipraus politizavimo⁷⁰.

- 3) **Hibridinė grėsmė** (*Hybride Bedrohung*). Kaip minėta, ši sąvoka apima neteisėtus įtakos darymo būdus, įgyvendinamus iš užsienio. Jų pagrindinė sudedamoji dalis yra dezinformacijos kampanijos.

Nuoseklus skirtumas tarp dezinformacijos (tyčinė, žalinga) ir klaidingos informacijos ar netikrų naujienų (dažnai nesąmoningai skleidžiamos, darančios mažiau tiesioginės žalos, nebent tai panaudojama kaip ginklas), pagrįstas ketinimų kriterijumi, yra ryškus Vokietijos oficialiosios terminologijos bruožas. Tai atspindi nesupaprastintą supratimą, atsižvelgiantį tiek į turinio pobūdį, tiek į jo strateginį panaudojimą, ypač jei tai įtraukia užsienio priešininkus.

Su dezinformacija susijusių klausimų teisinis reglamentavimas

Vokietijoje nėra išskirta speciali baudžiamoji veika, susijusi būtent su dezinformacijos skleidimu⁷¹. Vietoj to, Vokietijos teisinė sistema dezinformacijos problemą sprendžia taikydama galiojančias baudžiamosios teisės nuostatas. Pagal Vokietijos Konstitucijos 5 str., kuriuo ginama žodžio laisvė, už dezinformaciją galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn, jei pažeidžiamos galiojančios baudžiamosios teisės nuostatos, įskaitant:

- įžeidimą (Vokietijos baudžiamojo kodekso 185 str.), kai dezinformacija pažeidžia asmens garbę;
- šmeižtą (Kodekso 168 str.) ir piktžodžiavimą (Kodekso 187 str.), kai faktiniais duomenimis nepagrįsti teiginiai kenkia asmens reputacijai;
- kurstymą neapykantai (Kodekso 130 str.), kai dezinformacija skatina neapykantą tam tikroms grupėms.

Bene svarbiausias teisinis atsakas į dezinformaciją yra jau minėtas NetzDG, visiškai įsigaliojęs 2018 m. sausio mėn.⁷² Remiantis šiuo įstatymu reikalaujama, kad socialinės žiniasklaidos platformos, turinčios daugiau kaip 2 mln. vartotojų, „akivaizdžiai neteisėtą“ turinį pašalintų per 24 val., o visą neteisėtą turinį – per 7 dienas⁷³. Antraip joms gresia nuo 5 mln. EUR iki 50 mln. EUR siekiančios baudos⁷⁴. Ne juridiniams asmenims baudos gali siekti nuo 5 (*sic!*) EUR iki 5 mln. EUR⁷⁵. NetzDG apima įvairių formų baudžiamąją atsakomybę užtraukiantį turinį, įskaitant netikras naujienas, kurioms taikomos galiojančios baudžiamojo kodekso nuostatos, pavyzdžiui, įžeidimas, šmeižtas, viešas kurstymas nusikalsti, neapykantos kurstymas ir grasinimas padaryti nusikaltimus⁷⁶. Visgi, NetzDG pasižymi ribotumais. Kaip minėta, įstatymas pirmiausia skirtas turiniui, kuris pažeidžia galiojančius baudžiamuosius įstatymus per jau anksčiau minėtus nuostatus, bet didžioji

⁷⁰ Inneres und Heimat. Answer - hib 759/2020: Definition von „Desinformation“.

⁷¹ Matte Tobias. *The Challenge of Addressing Disinformation In Germany's Legal System*. 2025-03-27: <https://fighting-fake-news.eu/articles/challenge-addressing-disinformation-germanys-legal-system> ;

Serrano Raquel Miguel. *Disinformation Landscape in Germany*. 2023-03, p.9: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/03/20230224_GER_DisinfoFS.pdf

⁷² Kosma Złotowsk. *German law against online hate speech and fake news, and the Commission's view* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-8-2018-000206_EN.html ;

Serrano Raquel Miguel. *Disinformation Landscape in Germany*. 2023-03, p.9

⁷³ Serrano Raquel Miguel. *Disinformation Landscape in Germany*. 2023-03, p.9 ;

Maas Heiko. How will Germany's new law combat fake news and hate crime? *The Progressive Post*, 2017-12-18: <https://feps-europe.eu/will-germanys-new-law-combat-fake-news-hate-crime/>

⁷⁴ Network Enforcement Act Regulatory Fining Guidelines. 2018-03-22, p.11:

https://www.bundesjustizamt.de/SharedDocs/Downloads/DE/NetzDG/Leitlinien_Geldbussen_en.pdf?__blob=publicationFile&v=3

⁷⁵ Ten pat.

⁷⁶ Serrano Raquel Miguel. *Disinformation Landscape in Germany*. 2023-03, p.9

dalis dezinformacijos veikia teisiškai pilkojoje zonoje. Neaišku, ar tokiam turiniui taikoma saviraiškos laisvės apsauga, ar tai yra neteisėta veikla⁷⁷.

2021 m. Žiniasklaidos paslaugų sutarties (*Media Services Agreement*, sutrump. MStV) pakeitimu nustatytos papildomos kovos su dezinformacija priemonės⁷⁸. Pagrindinės nuostatos yra šios:

- pareigos atlikti išsamią žurnalistinę patikrą (*due diligence*) taikymo išplėtimas, pradedant tai taikyti komercinėms interneto svetainėms, kuriose skelbiamos naujienos ar politinė informacija;
- reikalavimų aiškiai žymėti socialinių robotų (*social bots*) sukurtą turinį įvedimas;
- privalomas visos politinės, ideologinės ir religinės reklamos užsakovų identifikavimas.

Galiausiai, paminėtina, kad dezinformacijos aukos gali pasinaudoti Vokietijos civiliniame kodekse numatytais civilinės teisės gynimosi priemonėmis, įskaitant kompensacijos už ekonominę ar asmeninę žalą gavimą ir įpareigojimą nustoti toliau platinti žalingą informaciją⁷⁹.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas Giedrius Kanapka

Tel. (0 5) 209 6874, el. p. giedrius.kanapka@lrs.lt

Vyriausiasis specialistas Linas Šimašius

Tel. +370 6 260 2120, el. p. linas.simasius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025

⁷⁷ Jaurisch Julian. Regulatory Reactions to Disinformation: How Germany and the EU are trying to tackle opinion manipulation over digital platforms. *Interface*, 2019-10: <https://www.interface-eu.org/publications/regulatory-reactions-to-disinformation>

⁷⁸ European Digital Media Observatory. Policies to tackle disinformation in EU member states. *V.D.D: Report on main trends and legal developments at national level on disinformation and national policies during the electoral campaigns*, 2019, p.12–13: <https://cmpf.eui.eu/wp-content/uploads/2023/04/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-during-elections-Report.pdf>

⁷⁹ Matte Tobias. *The Challenge of Addressing Disinformation In Germany's Legal System*.